
Lustracje przeprowadzane w klasztorach wielkopolskich w latach 1817–1825, Archiwum Archidiecezjalne w Poznaniu, sygn. KA 12 249

Hereditas Monasteriorum 5, 369-381

2014

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Lustracje przeprowadzane w klasztorach wielkopolskich w latach 1817–1825, Archiwum Archidiecezjalne w Poznaniu, sygn. KA 12 249*

W Archiwum Archidiecezjalnym w Poznaniu, pod sygn. KA 12 249, zachował się bardzo interesujący, do tej pory niewykorzystany dla badań nad dziejami kasat poszyt akt zatytułowany *Klasztory Spis 1817–25*. Jest to teczka zszywana, z kartonową okładką, licząca 347 zapisanych przeważnie dwustronnie, nieliczbowanych kart papierowych (zapisanych po polsku, niemiecku lub łacinie), formatu A4¹.

Zawiera lustracje przeprowadzane na terenie Wielkiego Księstwa Poznańskiego w latach 1817–1825, z polecenia biskupa poznańskiego Tymoteusza Gorzeńskiego, przez dziekanów lub landratów, w klasztorach położonych na obszarze diecezji poznańskiej. Wśród akt znajdują się także wcześniejsze lustracje, przeprowadzane w latach 1809–1810 z inspiracji władz świeckich Księstwa Warszawskiego – ministra Spraw Wewnętrznych Jana Pawła Łuszeckiego.

Akta zawierają bardziej lub mniej szczegółowe spisy wyposażenia kościołów i klasztorów, w tym spisy biblioteczne sumaryczne lub z podziałem na półki i podaniem kolorystyki okładek, wycenę przedmiotów (przede wszystkim w dokumentacji niemieckiej).

Lustracje dotyczą 16 następujących klasztorów:

- benedyktynów w Lubiniu;
- bernardynów w Grodzisku, Koźminie, Sierakowie i Wschowie;
- cystersów w Bledzewie, Obrze i Paradyżu;
- cysterek w Owińskach;
- dominikanów we Wronkach;

---

* Praca naukowa finansowana w ramach programu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego pod nazwą „Narodowy Program Rozwoju Humanistyki” w latach 2012–2016. Scientific work financed by the Ministry of Science and Higher Education under the name of the “National Programme for the Development of Humanities” in the years 2012–2016.

1 Na jego temat por. też D. MATYASZCZYK, *Sprawozdanie z prac w okresie od lipca do listopada 2013 r.*, „Hereditas Monasteriorum”, 3, 2013, s. 549–552.

- franciszkanów w Obornikach i Śremie;
- franciszkanek (klarysek) w Śremie;
- reformatów w Miejskiej Górze (Goruszkach), Rawiczu i Woźnikach.

W poniższej tabeli podano: 1. numery kart (nieliczbowane); 2. datę i miejsce przeprowadzenia lustracji lub miejsca wysłania pisma do Konsystorza Jeneralnego Arcybiskupiego Poznańskiego, jeżeli takie oznaczenie występuje na dokumencie; 3. miejscowość, w której znajdował się lustrwany klasztor, i nazwę zakonu; 4. język dokumentu; 5. tytuł nadany przez lustratorów. Zachowano także oznaczenia poszczególnych dokumentów, np. A, B, C, nadawane przez lustratorów; nie ma reguły w nadawaniu tych oznaczeń – czasami dotyczą one różnych klasztorów (np. kolejnymi literami alfabetu oznaczono klasztor w Lubiniu i dwa klasztory w Śremie), które lustrował jeden dziekan, albo rodzajów wyposażenia w jednym klasztorze; w niemieckich lustracjach pojawiają się rzymskie oznaczenia poszczególnych działów. W nawiasach kwadratowych podano informacje uzupełniające.

Jeżeli było to możliwe do ustalenia, podano imiona i nazwiska oraz funkcje zakonników i zakonnice przebywających w wymienionych klasztorach w okresie lustracji. Nazwiska, a także imiona tej samej osoby są czasami zapisywane na różne sposoby, zdarza się też, że sami zakonnicy i zakonnice podpisują się różnie w trakcie tej samej lustracji. Gdy były wątpliwości z odczytem, stawiano znak zapytania [?]. Warto odnotować, że niektórzy zakonnicy pojawią się w późniejszych latach w klasztorach znajdujących się w innych miejscowościach.

Interesujące są informacje udzielone przez przeora Fałęckiego w klasztorze cysterskim w Paradyżu, informujące o pobycie zakonników na poszczególnych parafiach i o ich prawie powrotu do klasztoru, gdy będą chorzy, starzy lub z innych przyczyn nie będą mogli wykonywać swoich obowiązków. Klasztor paradycki jako jedyny podaje też swe zobowiązania wobec długoletnich służących klasztornych, którym gwarantował opiekę i wysługę po wiernej służbie.

Z lustracji przeprowadzonych w Sierakowie i Paradyżu wynika też, że wykonano dokładne rysunki pomiarowe tych klasztorów, wraz z gruntami do nich jeszcze wówczas należącymi. Można przypuszczać, że również inne klasztory zostały w ten sposób zinterytoryzowane. Jednak w omawianych aktach te pomiary się nie zachowały.

Tabela 1. Archiwum Archidiecezjalne w Poznaniu, sygn. KA 12 249, *Klasztorzy Spis 1817–25*

Lp.	Karty (nb.)	Data i miejsce lustracji	Miejscowość i zakon	Język	Tytuł i zawartość dokumentu
1	1r–16r			łaciński	<i>Copia Catholici Librorum Bibliotheca Conventus Vschowiensis</i> [spis zawiera: miejsce ustawienia, tytuł, autora, liczbę woluminów, na k. 16 podpisy zakonników]
2	16v–17r			niemiecki	Specyfikacja [wymienione obrazy, figury, na k. 17 podpisy zakonników: Joannes Tacki, gwardian, Benedykt Rediger, Cornelius Radolinski, Marcellus Herendorff, Petrus Luzakowski]
3	18r–19r			niemiecki	<i>Inventarium</i> A. [wymienione 6 ołtarzy, aparaty kościelne (w sumie 47 pozycji); na k. 19 podpisy 5 zakonników, dziekana x. Krause i starosty Bronikowskiego]
4	20r–21v	12 V 1817 Fraustadt	Wschowa bernardyński	niemiecki	<i>Inventarium</i> B. [wymienione sprzęty klasztorne – 71 pozycji]
5	22r–v			niemiecki	<i>Inventarium</i> C. [wymienione sprzęty klasztorne – 11 pozycji]
6	23r–26r			niemiecki	<i>Fraustadt vom Bernhardiner Kloster</i> [data 12 V 1816 I], wymienione nazwiska zakonników, jałków oraz służby klasztornej: 1. Benedictus Rediger, gwardian, 2. Patormus Milewski, wikary, 3. Cornelius Radolinski, 4. Marcellus Herendorff; jaicy: 1. Matthias Lieszyński, 2. Peter Lisakowski, 3. Dominicus Weiss; służba klasztorna: 1. Anton Paul, 2. Anton Hensel, 3. Michael Kozmiński, 4. Peter Sawicki]
7	27r	20 V 1817 Koscián	Lubiń benedyktyni	polski	Pismo sekretarza powiatu kosciańskiego do dziekana śremskiego x. Polcyna informujące o przesłaniu lustracji klasztoru w Lubiniu wraz z aneksami
8	28r–v	4 III 1818 Śrem		polski	Pismo przewodnie dziekana śremskiego x. Polcyna do Konsystorza Jeneralnego Atrybiskupiego w Poznaniu z protokołami odbytych lustracji, które oznaczono literami A – lustracja klasztoru benedyktynów w Lubiniu B – lustracja klasztoru franciszkanów w Śremlu C – lustracja klasztoru franciszkanek w Śremlu
9	29r–30v	3 III 1818 Lubiń	Lubiń benedyktyni	polski	[A.] <i>Lustracja – Klasztor XX Benedyktynów w Lubiniu 3 marca 1818</i>
10	31r–32r	10 IV 1818	Rawiciz reformacji	niemiecki	<i>Actum Rawiciz in Reformatore Kloster</i> [podpisali: zakonnicy Bonaventura Dembinski, gwardian, Zacharias Skokowski, wikary, Victor Maetsch [Matz?], kaznodzieja niemiecki, Anton Kuczynski, kaznodzieja polski, oraz dziekan krobski x. Krajewski]
11	33r–35r	7 III 1810	Rawiciz reformacji	łaciński	<i>Actum Conventu Raviciam Sancti Patris Francisci</i>

Lp.	Karty (nłb.)	Data i miejsce lustracji	Miejscowość i zakon	Język	Tytuł i zawartość dokumentu
12	36r–37r	VI 1809	Rawicz reformacji	polski	Regestr rzeczy wszystkich znajdujących się w konwencie rawickim spisany w dniach czerwca roku 1809 [A] i podany na kapitule chocką [w Choczuj] [spis w tabelach]
13	37v			łaciński	<i>Inventarium Conventus Raviciensis Pro Capitulo Chocensi Anno D[omi]ni 1809</i> [strona tytułowa]
14	38r–39r			B. – <i>Regestrum Librorum Bibliothecae Conventus Raviciensis</i> ; [spis książek podzielonych według działów i kolorów okładek]	
15	40r–56r	10 IV 1818	Rawicz reformacji	niemiecki	<i>Inventarium d. Reformator Kloster zu Rawitz</i> [spis obiektów według działów I–XIX i wycena; wycena biblioteki – każda szafa osobno; wartość ogółem – 27 411 tal 7 sgr]
16	57r–72v	11–23 IV 1817	Obra cystersi	niemiecki	<i>Actum Obra-Abschrieff</i> [spis wyposażenia, w tym instrumentów muzycznych, kapitałów, m.in. kompetencje wyliczone na 13 922 florenów 27 sgr; podpisali: Madislaus von Zborowski, opat, Anzelim Wierzbinski, prowincjał i x. Lerski, dziekan foralny]
17	73r–79r	23 V 1817	Obra cystersi	niemiecki	<i>Actum Obra</i> [opis poszczególnych cel wraz z wyposażeniem; podpisali Władysław Żorowski, opat, Alberyk Cichoszewski, podpreztor, Edmund Wasielewski, Gabriel Pukała, prezydent i proboszcz oberski, Anzelim Wierzbinski, prowizor i prokurator; i profes oberscy Stefan Krockiewicz, Franciscus Tomaszewski, Robertus Kosmiski, Joannes Wenzlewicz; opis przedmiotów z podziałem na srebro, cynę, fajans, meble, powozy, wycena poszczególnych działów i suma ogólna 1882 złtp [?]]
18	80r–106r	1817	Obra cystersi	polski	Katalog Biblioteki Klasztoru Oberskiego [książki ustawione w szafach oznaczonych literami, spis podpisał Edmund Wasielewski, profes i bibliotekarz]
19	107r	14 II 1817 Gnin		polski	Pismo x. Stanisława Lerskiego, proboszcza gnińskiego i dziekana grodzkiego, do Konsystorza Jeneralnego Arcybiskupiego w Poznaniu, aby z powodu choroby zwolniono go z lustracji klasztorów
20	108r–114v	V 1817	Grodzisk Wlkp. bernardyni	niemiecki	C. – <i>Actum Graetz</i> [inventarz klasztoru bernardynskiego w Grodzisku Wlkp., podpisali: Jan Bogusławski, gwardian, Klemens Nartowski, wikary, Maurycy Mahr, kaznodzieja niemiecki, Franciszek Kuczowski, kaznodzieja polski; Schwarzkopf, x. Stanisław Lerski, proboszcz gniński]
21	115r			polski	Obrazy Klasztoru Grodzkiego znajdujące się na wyszem [!], y niszem [!] pientrze [!], w Refektarzu, i po niektórych Celach [wymieniono 47 obrazów, w tym w refektarzu 3 portrety Opalińskich] – karta formatu 16o
22	116r–123v			niemiecki	C. – <i>Actum Wozniki von 16 Maji 1817</i> [inventarz wyposażenia]
23	124r	16 V 1817	Wozniki reformacji	polski	Specyfikacja Obrazów Portretowych y Mapow w Refektarzu, Celach y po Gankach Klasztoru Woznickiego znajdujących się łągółem 86 obrazów; spis podpisał: Michał Nozynski, gwardian konwentu, Hilarton Łakomiczy, Kazimierz Kraglewski, Ludwik Chrościeński, Wawerzyniec Ślawiński – zakonnicy, x. Stanisław Lerski, proboszcz gniński, reszta podpisów, w tym landrata, nieczytelna]

Lp.	Karty (nlb.)	Data i miejsce lustracji	Miejscowość i zakon	Język	Tytuł i zawartość dokumentu
24	125r	20 V 1817 Krobia	Rawicz reformacji	polski	Pismo przewodnie T. Kraiewskiego, dziekana krobickiego, do Konsystorza Generalnego Arcybiskupiego w Poznaniu przesyłające protokół komisji odbytej w klasztorze reformatów w Rawiczu wraz z landratem powiatu krobickiego. Informuje też, że gdy landrat wyznaczy termin, podobną komisję przeprowadzi w klasztorze reformatów w Miejskiej Górze.
25	126r–127v	10 V 1817 Rawicz	Rawicz reformacji	polski	A. – Inwentarz Nieruchomości i Ruchomości przy Klasztorze OO. Reformatów w Rawiczu spisany w dniach Miesiąca Kwietnia 1817. [Spis przedstawiony w tabeli zawiera: I Opis zewnętrzny kościoła, II Opis kościoła wewnętrznego, III Argentaria kościelne, IV Zakryta, V Bielizna kościelna, VI Opis klasztorowego mieszkania zewnętrznego, VII Opis klasztoru wewnętrznego, VIII Kanapa, IX Kuchnia, X Satoria, XI Podwórze, XIII Ogród; podpisali go zakonnicy: Bonawentura Dembinski, gwardian, Zacharyasz Skokowski, wikary, Wiktor Mety, kaznodzieja, Antoni Kmiński (?), kaznodzieja, oraz x. Tomasz Krajewski, dziekan i proboszcz krobicki]
26	128r–129r				B. – <i>Registrum Librorum Bibliotheca Conventus Ravicensis in Anno 1817</i> [Książki ustawione w szafach oznaczonych literami, oprawy kolorowe z różnymi kolorowymi napisami na grzbiecie, uszeregowane według działów – ogółem 694 woluminy]
27	130r–131v	24 IV 1817 Paradyż	Paradyż cystersi	polski	[Wyjaśnienia i uzupełnienia przeora Faleckiego złożone do protokołu w trakcie lustracji klasztoru. Po 1 ^o do pierwszego protokołu nie podano jeszcze 4 księży, którzy należą do konwentu paradyżskiego, ale pozostają na probostwach: x. Józef Hanczewski, proboszcz w Chociszewie, Nepomucen Merten, proboszcz w Kozminku, Gerhard Henke, proboszcz w Międzyrzeczu, Adam Redel, do pomocy duchownej proboszczowi parafii w Babimście z tych trzech pierwszych mają prawo w przypadku choroby, kalectwa lub niemożności pełnienia obowiązków udać się do konwentu, do którego przysięć być muszą; 2 ^o wymienia służącego Józefa Bermdta, który w 1812 r. wg przywileju otrzymał od konwentu dom murowany, do klasztoru należący, a inni, Józef Kubacki, Antoni Prier, ogrodnik klasztorny, Ignacy Igiel, kucharz, Józef Hammerling, zielarz, mieli obiecane dożywotnie utrzymanie za swe wierne usługi. Przeor wspomina, że lubo wg nominacji z 26 XI 1804 r. jest proboszczem w Kalawie [Kalawie], to tam pobiera tylko nieznaczny dochód roczny 158 tal 15 sgr. znałabyzby kościół w lichym stanie. sam go wyposażył. Prosi, by wiszące na gankach przeoratu 4 obrazy Ewangelistów mogły zostać zabrane do Kalawy. Wspomina też, że w Kalawie musi utrzymywać wikariusza, który w razie jego niebytności tam pełni za niego obowiązki]
28	132r–139v	24 IV 1817 Paradyż	Paradyż cystersi	polski	[Spis zakonników z podaniem miejsca ich pobytu w klasztorze lub na parafiach, a także w klasztorze w Premęćce, spis inwentarza i majątku klasztorowego, w tym gruntów klasztornych z opisem ich granicy; został zrobiony atrybys wraz z opisem – ale nie ma go w aktach. Dochód z ogrodu wyceniono na 150 tal rocznie, wymieniono należytości i długi, które z powodu ubóstwa dłużników nie wszystkie zostały spłacone za czasów poprzedniego przeora Jędrzychowskiego. W 1811 r. minister Lubieński zabrak do Warszawy ok. 500 książek z klasztornej biblioteki, zostało ok. 4000 vol., bibliotekę opieczętowano, gdyż nie miała katalogu. Spisano inwentarz gospodarczy i otaksowano] – kopia

Lp.	Karty (nlb.)	Data i miejsce lustracji	Miejscowość i zakon	Język	Tytuł i zawartość dokumentu
29	140r	20 V 1817 Pszczew	Paradyż, Bledzew cystersi	polski	Pismo przewodnie x. Jana Krygiera, dziekana zbąszczyńskiego [i proboszcza pszczyńskiego], do Konsystorza Jenerałego Arcybiskupiego w Poznaniu, przesyłającego protokoły lustracji odbytych w klasztorach w Paradyżu i Bledzewie
30	141r–146r			niemiecki	[Lustracja w klasztorze bledzewskim] Copia
31	147v–148v			niemiecki	[Zestawienie wierzytelności klasztoru bledzewskiego]
32	149r–151r			polski	[Spis rzeczy kościelnych: ornaty, kapy, dalmatyki, alby, cyna, koprówna, srebro, ołtarze, obrazy. Spis rzeczy opackich. Spis Xiążek Chorałnych w Kościele, podpisy zakonników: Jadeusz Szreter, przeor, Mauritius Au, Julian Nawrocki, podprzeorzy, Caelestinus Kiedrzyński, proboszcz bledzewski, senior, Urbanus Flaum, Procopius Hoffmann, Petrus Władawski, proboszcz bledzewski, Michael Zdziarski, frater Clemens, brat Dezzydery Radomski, Valenty Borowicz, Franciszek Lewandowski]
33	152r–154r	28 IV 1817	Bledzew cystersi	polski	Inwentarz domowy Klasztoru Bledzewskiego [naczynia, sztucze, obrazy, lawki, serwety, stoły, książki w refektarzu, zegar etc.]
34	154v			polski	Spis Rzeczy na Winnicy [kadzie i beczi – wycena]
35	155r–156r			polski	Spis Rzeczy Klasztornych w [24] Celach
36	156v			polski	Spis Rzeczy Kuchennych [w kuchni i mielcu]
37	157r–158r			polski	Specyfikacja xiąg znajdujących się w Bibliotece Klasztoru Bledzewskiego XX Cystersów [zsumowanie 4900 książek, w tym w „szafie ksiąg zakazanych 38”]
38	159r–160r			polski, niemiecki	E. – Inwentarz Cenowy Klasztoru XX Paradyżskich [zawiera wycenę aparatów kuchennych, inwentarza w refektarzu, ichtarzy cynowych, pozostałe przedmioty, w tym obrazy, nie zostały wycenione. Spis zrobiony w j. polskim i niemieckim w tabelach]
39	161r–163r	1817	Paradyż [Góscikowo] cystersi	niemiecki	Capitaley [podano zobowiązania finansowe konkretnych osób wobec klasztoru; wycena sprzętów oraz książek]
40	164r–169v			polski	Specyfikacja Inwentarza Kościoła Klasztorowego Paradyżskiego [dokładny opis wyposażenia wraz z usytuowaniem w kościele]
41	170r–171r	15 IV 1818		niemiecki	Actum in Reformatore Kloster bai Goerchin
42	172r–v	1810	Miejska Górka [Goruszki] reformaci	łaciński	<i>Timatheus Comes Nalecza Gorzezi Gorzezi Dei, ex apostoline Sedis Gratia Episcopus Posnaniensis Ordinum</i> [zakaz sprzedaży sprzętów kościelnych]
43	173r	22 I 1810 Warszawa		polski	[Minister Wewnętrzny i Religijny kieruje pismo do Konsystorza Diecezji Poznańskiej, by wydał zakaz sprzedawania sprzętów kościelnych i klasztornych przez zakonników, zaprzecza pogłoskom o przygotowywanych kasatach – podpis J. Łuszczewski]

Lp.	Karty (nlb.)	Data i miejsce lustracji	Miejscowość i zakon	Język	Tytuł i zawartość dokumentu
44	174r–v	17 II 1810 Krobia		łaciński	[Pismo Jakuba Jędrzyckiego, komisarza generalnego, dziekana fo realnego i proboszcza krobskiego, do Kuri Biskupiej w Poznaniu w sprawie pisma ministra, z adnotacjami Euzebiusza Szeradzkiego, gwardiana konwentu górckiego, i brata Blasiusa Snańskiego, gwardiana konwentu rawickiego]
45	175r–177r	7 III 1810		łaciński	<i>Actum in Conventu Gorcensi Ordinis Sancti Patris Francisci Reformatorum Anno Domini Millesimo Actingentisimo Decimo Die vero vigesima Mensis Februarii</i> [pismo w sprawie zarządzenia bpa poznańskiego Tymoteusza Gorzkiego, podpisane przez: br. Eusebiusa [Sierackiego, gwardiana w Miejskiej Górze], br. Antoniusa [Wisniewskiego, wikariusza], br. Adolpbusa [Samolskiego, ze zgrupowania w Miejskiej Górze], br. Ladisławsa [Szymanowskiego, ze zgrupowania w Miejskiej Górze], Jakuba Jędrzyckiego]
46	178r–179r	17 VIII 1809	Miejska Górka [Gonuzki] reformacji	polski	<i>Inventarium Ecclesiae Sacetsinae & Conventus Gorcensis pro Capitulo Chocensis Die 17. Julii 1809. Anno transmissum. – Copia</i> [zestawienie wyposażenia w tabelach]
47	180r				<i>Catalogus Librorum Conventus Gorcensis</i>
48	181r–198v	15 IV 1818		niemiecki	<i>Inventarium</i> [Inwentarz I–XIX, rekapitulacja – ogółem wyceniony na 25 868 tal. 1 sgr]
49	199r				<i>Catalogus Librorum Bibliothecae Conventus Gorcensis – Capita</i> [Spis zbiorczy z podziałem na działy – księgozbiór liczy 833 woluminy]
50	200r	13 V 1818 Odolanów	Koźmin bernardyni	polski	Pismo przewodnie x. Żomanckiego [?], dziekana koźmińskiego, do Konsystorza w Poznaniu, informujące, że klasztor bernardynów został przekształcony na więzienie, a zakonnicy, którzy mają dalej kościołem zarządzać, muszą mieszkać w mieście, dopóki dla nich nie przygotuje się oficyny
51	201r	1818		polski	Kapitały i obligacje klasztoru bernardynów [tabela]
52	201v–204v	1 II 1818		niemiecki	<i>Acta Specialia: Taxation, Inventarii A, B, C, D.</i> [wycena i inwentarz klasztorny], E – podpisy zakonników: Porfiry Rycharczy, gwardian August Żukowski, Primitiv Trzcinski, Florian Karwacki, Isydor Woytkowski]
53	205r–207v	19 III 1808 Posen	Koźmin bernardyni	niemiecki	[pismo z Krolewskiej Rejencji Poznańskiej]
54	208r–214r	1 II 1818		niemiecki	<i>Inventarium [...]</i> Bernardiner Kloster [...] zu Kozmin (Litt. A, B, C, D)
55	215r–228r	1 II 1828			E. – <i>Elenchus Librorum in Bibliotheca Partum Bernardinerum Conventus Cosmimensis</i>
56	229r	27 VIII 1818 Dolsk		polski	Pismo przewodnie dziekana śremskiego x. Polcyna do Konsystorza Poznańskiego, przesyłające spisy inwentarzy klasztorów: A – benedyktynów w Lubiniu B – franciszkanów w Śremie C – franciszkanek w Śremie

Lp.	Karty (nlb.)	Data i miejsce lustracji	Miejscowość i zakon	Język	Tytuł i zawartość dokumentu
57	230v–233v	13 II 1810	Szrem [Śrem] franciszkanie	polski	B. – [Lustracja klasztoru śremskich franciszkanów; protokół podpisali zakonnicy: br. Kozłowski, gwardian, x. Melchior Brykczynski, x. Mikołaj Piasecki, zakrystian, oraz x. Polcyn, dziekan foralny i komisarz]
58	234v–237r	24 II 1810	Szrem [Śrem] franciszkaniki	polski	C. – Lustracja klasztoru Panien Franciszkanek w Szremie
59	238r–239r			polski	Regestr rzeczy kościelnych [franciszkanek]
60	240r			polski	Regestr Inwentarza Konwentu Franciszkanek Szremskich
61	241r–v	13 II 1810	Szrem [Śrem] franciszkaniki	polski	Summary Posagowe [franciszkanek ulokowane w majątkach i na synagodze śremskiej i obornickiej, kompetencje, suma ogółem wynosi 49 000 i 1000, od tego płaci się podatek rządowi 24 od sto, a za dzierżawę wiatrak 198 zł rocznie. Protokół podpisała Klara Brewinska, xeni, Serafina Kurcewska, sekretarka, i spowiednik x. Chryzostom Roman]
62	242r–v			polski	Copia [Lustracja klasztoru, przedstawienie dokumentów klasztornych, które podają, że rząd przeszły pruski [z okresu Prus Południowych] nie odebrał żadnych dochodów klasztorowi z powodu jego biedy i dlatego zakonnicy nie pobierali kompetencji]
63	243r–244v	8 III 1810	Szrem [Śrem] franciszkanie	polski	Specyfikacja tycząca się Klasztoru X.X. Franciszkanów w Szremie i okazująca stan tegoż tak względem Sreber znajdujących się jako y innych Effektów exystujących [m. in. „Biblioteka zapieczetowana została, gdyż nie ma katalogu, a spisanie wszystkich ksiązek zajęto by cztery niedziele”. Na koniec zakonnicy zobowiązują się, że niczego nie sprzedadzą i jeden za drugiego ręczy; podpisali: x. Fr. Kozłowski, gwardian, x. Melchior Brykczynski, x. Józef Weyerczyk, komendant, x. Mikołaj Piasecki, za nieobecnego x. Franciszka Chylińskiego podpisał x. Melchior Brykczynski, ponadto podpisy złożyli: Zofrowski, Polcyn [działek], x. Ritter]
64	245v–247r	11 III 1810	Szrem [Śrem] franciszkaniki	polski	A. Działo się w Klasztorze P.P. Franciszkanek w Szremie [stosownie do zalecenia prefekta Departamentu Poznańskiego z 20 II 1810, komisarz działek x. Polcyn udał się, by spisać srebra, bibliotekę i inne efekta w klasztorze. Zakonnice stwierdziły, że nigdy dawniej nie było w zwyczaj, by je ktoś wizytował, i nie posiadają spisów wyposażenia, poświadczają zakonnice: Klara Browinska, xieni, Stanisława Linowska, wikaria, Teofila Korytowska, fortyanka, Konstancja Urbanska, Ludowika Swiderska, Salomea Pracownia, Nuna [?] Malachowska, Tekla Maniecka, Serafina Kurcewska, zakrystianka, Elżbieta Radzikówna, zakonnica, Rozalia Piotrowska, zakonnica, Scholastyka Jabłońska, zakonnica, protokół podpisał też Zofrowski, Polcyn, x. L. Richter]
65	247r–248v			polski	Specyfikacja A. Tycząca się Klasztoru P.P. Franciszkanek w Szremie y okazująca stan tegoż tak względem Sreber znajdujących się jako y innych Effektów Exystujących

Lp.	Karty (nlb.)	Data i miejsce lustracji	Miejscowość i zakon	Język	Tytuł i zawartość dokumentu
66	248v–249r	4 V 1810 Szrem	Szrem [Śrem] franciszkańki [Kalisz]	polski	Specyfikacja B. Tycząca się Klasztoru PP Franciszkanek w Szremie, a mianowicie Członków 3. z Klasztoru w Kaliszu zkasowanego do tutejszego przeniesionych i okazująca Stan tegoż, tak względem sreber jako i innych Efektów [z Kalisza przybyły w 1805 r.: Elżbieta Radzikówna, Rozalia Piotrowska i Scholastyka Jabłonska]
67	250v–252r			niemiecki	A. – Bernhardiner Kloster in Fraustadt [spis obejmuje 47 obiektów – lustracji dokonał dziekan M. Krause]
68	253r–254v	27 VI 1820	Wschowa bernardyni	niemiecki	B. – Bernhardiner Kloster in Fraustadt [spis 72 pozycji]
69	255r			niemiecki	C. – Bernhardiner Kloster in Fraustadt [spis 11 pozycji]
70	256r	24 VI 1820 Psarskie	Wronki dominikanie	polski	Pismo x. Macieja Węgrzynowicza, dziekana foralnego lwóweckiego, do Konsystorza w Poznaniu w sprawie przeora Medarda Hennickiego, ostatniego zakonnika, który ze względu na wiek nie może sprawować pieczy nad klasztoorem
71	257r–260v	14 VI 1820	Wronki dominikanie	polski	[Lustracja klasztoru dominikanów – bardzo dokładna]
72	261r	19 IV 1817 Psarskie	Sieraków bernardyni	polski	Raport Komisji Klasztoru Sierakowskiego po XX. Bernardynów – dziekan lwówecki x. Maciej Węgrzynowicz
73	262r–v	19 IV 1817 Sieraków		polski	B. Specyfikacja Inwentarza Gospodarczego Klasztoru Sierakowskiego – Copia
74	263r–265r	IV 1817 Sieraków		polski	A. Specyfikacja Inwentarza domowego w Klasztorze Sierakowskim – Kopia
75	266r–269v	10 IV 1817 Sieraków	Sieraków bernardyni	polski	Działo się w Klasztorze XX Bernardynów w Sierakowie [m.in. opis gruntów, dochody] kopia [lustrację narzucił reskrypt z 8 II 1817 wydany przez Rejęncję. W klasztorze przebywali zakonnicy: x. Herubin alias Cherubin Maciejewski, gwardian, x. Bernard Weisner [?], definitor, Florentyn łurecki, kaznodzieja, x. Elek Grabowski, kaznodzieja, brat Ignacy Jurkiewicz, brat Wincenty Baginski. Lustrację przeprowadzili: Kurmatowski, konsyliarz ziemiański powiatu międzyrzeckiego, x. Maciej Węgrzynowicz, dziekan foralny lwówecki, taxatorowie Gottlob Lange i Jan Bukowicz]
76	270r–291v	10 IV 1817		polski	D. Katalog Książek znajdujących się w Bibliotece Konwentu Sierakowskiego X.X. Bernardynów spisany w Kwietniu 1817 [około 1370 vol.]
77	292r–295v	IV 1817 Sieraków		polski	C. Specyfikacja Inwentarza Kościelnego do Klasztoru Sierakowskiego należącego – Kopia

Lp.	Karty (nlb.)	Data i miejsce lustracji	Miejscowość i zakon	Język	Tytuł i zawartość dokumentu
78	296r	20 VI 1817 Psarskie	Wronki dominikanie	polski	Pismo dziekana lwóweckiego x. Macieja Węgrzynowicza do Konsystorza w Poznaniu, informujące o dwóch lustracjach: w klasztorze we Wronkach i kościoła Luboskiego [w Luboszu]. Informuje, że jeżeli nie wyremontuje się kościoła w Pniewach, to zostanie zamknięty, zapowiada też zamknięcie kościoła św. Jakuba w Ostrogu, by zmusić kolatora do remontu. Nabożeństwo parafialne we Wronkach już zostało przeniesione z fary do kościoła klasztorowego
79	297r–301r	1 VI 1817?	Oborniki franciszkanie [?]	niemiecki	[Lustracja klasztoru]
80	302r–303r	14 I 1821 Kicin		polski	Pismo dziekana Rogozińskiego x. Loreckiego [?] do Konsystorza w Poznaniu w sprawie lustracji klasztoru cysterek [m.in. kosztów remontu dachu]
81	304r–309v	13 I 1819 Owińska	Owińska cysterki	polski	A. [opis kościoła, klasztoru i pozostałych budynków – przetłumaczona z j. niemieckiego lustracja przeprowadzona przez landrata 13 I 1819 r.] B. Spis rzeczy kościelnej [bardzo dokładny opis omatów]
82	310r–319r	29 X 1820 Owińska		polski	Tabela Sum Panien Cystersek w Owińskach Na Komissy
83	320v–321r	20 V 1820 Owińska		polski	
84	322r–325r			polski	D. Rejestr Książek znajdujących się na Bibliotece Owińskiej WWPP Cystersek (podpisy złożyły: O. Wierzbńska, xieni, Aloyzja Drzewiecka, przeorysza, Roberta Ostrowska, bursaryuszka)
85	326r–330v	3 VII 1821 Wronki		polski	Opis Klasztoru Wronieckiego y wszystkich Sprzędów Jego przez X. Macieja Węgrzynowicza Dziekana Foralnego Lwóweckiego
86	331r–334v	12 VII 1823 Wronki	Wronki dominikanie	polski	[Sprawozdanie dziekana foralnego z lustracji klasztoru]
87	335r	23 VII 1824 Psarskie		polski	[Sprawozdanie dziekana foralnego z lustracji klasztoru]
88	336r–339r	VII 1924 Wronki		polski	Lustracja klasztoru
89	340r–341r	13 XII 1824 Śrem	Śrem [Śrem] franciszkancki	polski	C. Działo się w Klasztorze Panien Franciszkanek Zakonnicy w Śzremie
90	342r–344r	18 XII 1824 Lubiń	Lubiń benedyktyni	polski	A. Działo się w Lubińiu w Klasztorze J XX Benedyktynów

Lp.	Karty (nlb.)	Data i miejsce lustracji	Miejscowość i zakon	Język	Tytuł i zawartość dokumentu
91	345r	13 I 1825 Dolsk		polski	Dziekan Szremski X. Polcyn Przesyła Konsystorowi Generalnemu protokoły wizytacyjne klasztorów A, JXX Benedyktynów w Lubiniu B, JXX Franciszkanów w Szreście C, Wielebn. Panien Zakonnice Franciszkanek w Szreście
92	346r–347v	13 XII 1824	Szreść [Szreść] franciszkanie	polski	B. Działo się w Szreście w Klasztorze XX Franciszkanów

Dorota MATYASZCZYK
Poznań

Hereditas Monasteriorum
vol. 5, 2014, s. 369–381

Lustracje przeprowadzane w klasztorach wielkopolskich w latach 1817–1825, Archiwum Archidiecezjalne w Poznaniu, sygn. KA 12 249

Streszczenie

W Archiwum Archidiecezjalnym w Poznaniu zachował się bardzo interesujący, do tej pory niewykorzystany poszyt akt zatytułowany *Klasztory Spis 1817–25*. Zawiera lustracje z terenu Wielkiego Księstwa Poznańskiego z lat 1817–1825 oraz pojedyncze lustracje z lat 1809–1810, przeprowadzone w klasztorach diecezji poznańskiej. Wizytacje obejmują 16 klasztorów: benedyktynów w Lubiniu; bernardynów w Grodzisku, Koźminie, Sierakowie i Wschowie; cystersów w Bledzewie, Obrze i Paradyżu; cysterek w Owińskach; dominikanów we Wronkach; franciszkanów w Obornikach i Śremie; franciszkanek (klarysek) w Śremie; reformatów w Miejskiej Górcie (Goruszkach), Rawiczu i Woźnikach. Akta zawierają spisy wyposażenia kościołów i klasztorów, w tym spisy biblioteczne sumaryczne lub z podziałem na półki, wycenę przedmiotów (przede wszystkim w dokumentacji niemieckiej).

W tabeli umieszczonej w artykule podano: 1. numery kart (nieliczbowane); 2. datę i miejsce przeprowadzenia lustracji lub miejsca wysłania pisma do Konsystorza Jeneralnego Arcybiskupiego Poznańskiego; 3. miejscowość, w której znajdował się lustrwany klasztor, i nazwę zakonu; 4. język dokumentu; 5. tytuł nadany przez lustratorów. W nawiasach kwadratowych podano informacje uzupełniające. Jeżeli było to możliwe do ustalenia, podano imiona i nazwiska oraz funkcje zakonników i zakonnice przebywających w klasztorach w okresie lustracji. Nazwiska, a także imiona tej samej osoby są czasami zapisywane na różne sposoby, zdarza się też, że sami zakonnicy i zakonnice podpisują się różnie w trakcie tej samej wizytacji. Gdy były wątpliwości z odczytem, stawiano znak zapytania [?].

Słowa kluczowe

klasztory, lustracje 1809–1825, Diecezja Poznańska, Wielkie Księstwo Poznańskie

Dorota MATYASZCZYK
Poznań

Hereditas Monasteriorum
vol. 5, 2014, p. 369–381

Inspections in monasteries of the Wielkopolska province
in 1817–1825, Archdiocesan Archives in Poznań,
no. KA 12 249

Summary

The Archdiocesan Archives in Poznań holds a very interesting and hitherto unexplored bound volume of records entitled *Monasteries Register 1817–25*. It contains information about inspections in the Grand Duchy of Poznań from 1817–1825 as well as some inspections from 1809–1810 in monasteries of the Diocese of Poznań. The inspections encompassed 16 monasteries: of the Benedictines in Lubiń; Bernardine Fathers in Grodzisk, Koźmin, Sieraków and Wschowa; Cistercians in Bledzew, Obra and Paradyż; Cistercian Nuns in Owińska; Dominicans in Wronki; Franciscans in Oborniki and Śrem; Franciscan Nuns (Poor Clares) in Śrem; and the Reformati in Miejska Górka (Goruszki), Rawicz and Woźniki. The records contain inventories of church and monastery furnishings, including library lists (all items or by shelf), and information about valuation (primarily in the German documents).

The table included in the article contains the following: 1. leaf no. (unnumbered); 2. date and place of inspection or place from which a letter was sent to the General Consistory of the Poznań Archbishopric; 3. location of the inspected monastery and name of the religious order; 4. language of the document; 5. title given by the inspecting authority. Additional information is provided in square brackets. Wherever possible, the author gives the names and surnames as well as functions of the monks and nuns residing in each monastery during the inspection. Surnames as well as names sometimes have different forms; sometimes, too, the monks and nuns themselves used different signatures during the one inspection. Equivocal cases are marked by question marks [?].

Keywords

monasteries, 1809–1825 inspections, Diocese of Poznań, Grand Duchy of Poznań